

A Hitel Repertórium – 1988-1992 c. kötet bemutatása

Több mint tíz éves kínlódás után 1988. november 2-án megjelenhetett a Hitel első száma – kezdte bevezetőjét Dr. Bíró Zoltán főszerkesztő a Hitel Repertórium – 1988-1992 című az Antológia Kiadó gondozásában megjelent kötet bemutatóján, november 6-án a Rendszerváltás Történetét Kutató Intézet és Archívum (RETÖRKI) konferenciatermében.

A főszerkesztő bemutatta a jelenlévőket, így Dippold Pált is, aki a bevezetőt írta. Bíró Zoltán elmondta, hogy Dippold „nagy mestere volt a húzásnak”, majd elmesélt egy történetet. A Hitelben közöltek többek közt pártprogramokat, esszéket. Történt, hogy Szokolay Sándor és Béres Ferenc beküldött igen nagy mennyiségű szöveget. Dippold, mint olvasószerkesztő megkapta az anyagokat, hogy húzza meg azokat, hiszen az egész szöveg nem férhetett bele a lapba. „Pali úgy meghúzta, hogy az még nem gond, hogy én nem nagyon ismertem rá a szövegre, de először Szokolay, majd Béres hívott föl. Szokolay közölte, hogy igaz ez nem az a szöveg, amit ő írt, de nagyon hálás azért, hogy ilyen sokat dolgoztunk az írásán. Ő zeneszerző, és nem író. Tehát nem tudta, hogy foglalja keretbe a közlendőjét. Béres Ferenc is szinte azt mondta, amit Szokolay. Ő énekes, és most nem énekelni kellett, hanem írni, ami neki nehezen megy.” Tehát voltak derűs pillanatok is a Hitel életében. Az előzményekről is szólt Bíró Zoltán, aki a Hitel főszerkesztője volt. 1984-ben tizenkilencen, köztük Csoóri Sándor, Sinkovits Imre, Czine Mihály, és természetesen Bíró Zoltán írtak egy „dörgedelmet” az MSZMP Politika Bizottságának, amelyben pontokba szedték kéréseiket, követeléseiket. Aczél György behívatta a tizenkilenc „megfogalmazót” és előadta, hogy a PB egy kivételével – ami külpolitikai jellegű volt – minden pontot elfogadott. A pontok közt szerepelt a Hitel folyóirat lapengedélyezése. Aczél György azt javasolta, hogy az ő részükről Knopp András tárgyaljon a Hitelről. Rémálom volt Bíró Zoltán szerint a Knoppal való tárgyalás. „A helyzet teljesen reménytelennek látszott, ugyanis Knopp Andrásal nem lehetett megegyezni. Végül 1985-ban írtunk egy levelet Kádár Jánosnak, amelyben közöltük, hogy a továbbiakban értelmetlennek látjuk a tárgyalásokat, mert

egyek politikusok a legfelső testület döntését sem hajlandók végrehajtani.” A Hitel útjának ez egy döccenője volt. Illyés Gyula nagy erővel támogatta a Hitel létrehozását. Viszont Illyés szava nem számított a hatalomnak. A nagy költőóriás úgy halt meg, hogy nem volt folyóirat, sem lapengedély. Végül Lakiteleken megegyeztek abban, akár megkapják az engedélyt, akár nem, novemberben megjelentetik a lapot. Megkapták az engedélyt, 20 ezer példányra. A következő hónapra a duplájára kérték, mert olyan sokan olvasták. A harmadik hónapban már 60 ezerre. Ami óriási szám volt akkoriban. Bíró Zoltán közölte a könyvbemutatón, hogy lehetett tudni, sokáig ez a példányszám nem tartható. Hiszen a rendszerváltás természetéhez tartozott, hogy eleinte nagy izgalommal figyelték az emberek a kezdeményezéseket, aki addig nem olvasott ilyen jellegű lapot, az is megvásárolta. Később több lap is megjelent, ahogy a pártok kibontakoztak. „1992-ben azért szűnt meg a kéthetes lap, mert tudtuk, anyagilag nem bírjuk tovább. A kérdés a hogyan tovább volt. Én, és többen a hetilap mellett döntöttünk. Ugyanis lényeges lett volna, hogy legyen ellenpontja az Élet és Irodalomnak. Ennek meg volt a személyi feltétele. Csoóri Sándor viszont nem értett ezzel egyet. Lett belőle egy irodalmi folyóirat, aminek Papp Endre lett a főszerkesztője. De mégis szükség lett volna egy hetilapra. Antall József kormányának nem tetszett ez az ötlet. Nem akarták, hogy a Hitel finoman, de korrektül kritizálja őket. Megszűnt tehát 1992-ben a Hitel, mint hetilap.” Majd megköszönte Agócs Sándornak, Antológia Kiadó és Nyomda Kft. ügyvezető igazgatójának, hogy ezt a kötetet kiadták, a RETÖRKI-sorozat keretén belül.

Dippold Pál közölte, hogy élete legszebb négy esztendeje a Hitelhez kötődik. Közölte, úgy került az egykori folyóirathoz, hogy a második lakiteleki találkozó előtt táviratot kapott Alexa Károlytól, hogy jöjjön le Lakitelekre. Ott közölték vele, hogy ő lesz a Hitel olvasószerkesztője. „Fogyaszthatóvá kell tennem a szövegeket. Én pedig egy fiatalember magabiztosságával addig húztam, alakítottam át a számomra érthetetlen szövegeket, amíg érthetővé váltak.” Büszke arra, hogy kiváló barátokra tett szert. Ezek életre szóló barátságok voltak.

„Házi Balázs kollégámmal kaptuk azt a megtisztelő feladatot, hogy elkészítsük a Hitel folyóirat első időszakának repertóriumát. Az adott négy évben a Hitel öt évfolyamot, és majdnem 100 lapszámot élt meg. A címlapon akkor az irodalmi, társadalmi, kritikai folyóirat jelző állt. S ennek a vállalásnak eleget is tett a lap. A közéleti profil határozta meg leginkább a lapot 1988 és 1992 között. A kötet két részből áll. Az első egy hosszú bevezető tanulmány, amit Dippold Pál írt. Ez azért lényeges, mert így megismerhetjük a szerkesztőség belső életét, a lapszámok születését, és a belső vitáknak” – kezdte beszédét Jónás Róbert a kötet egyik szerkesztője. A kötet második része a repertórium, amiben a megjelent írásokat sorolják föl szerzők szerinti bontásban, és közlik a kiegészítő információkat. A Hitel lapszámait ebben az időszakban gazdagon illusztrálták voltak és a lapban helyet adtak a kortárs művészetnek, művészeknek is. „Munkánk eredménye ez a kötet, a másik pedig egy honlap, melyet Házi Balázs mutat be.”

„Honlap formájában is elérhetővé tettük a repertóriumot. Sőt digitális formában mellé csatoltuk

az első öt évfolyam lapszámait” – szögezte le Házi Balázs. Öt menüpontot tartalmaz a honlap, így a köszöntőt, Dippold Pál tanulmányát, a repertóriumot, a szerkesztőség tagjainak életrajzeit, a keresőt – évfolyam, lapszám, és szerzők szerint lehet keresni rajta. Ha valaki Csurka Istvánra kíváncsi, látszik, hogy 17 cikke jelent meg az első öt évfolyamban. pdf-formátumban olvashatók a kiválasztott cikkek.

Szerkesztőségünk megkérdezte Bíró Zoltántól, hogy a Hitel berkeiben miként fogadták 1989-ben Csurka Istvánnak „Munkát, kenyeret!” című írását, melyben közli: „Ma pedig fuldoklás van. A nagy szavakba és a mindent kimondásba is bele lehet fulladni. Az egész műveletből hiányzik az öröm, mert minden becsületesen gondolkodó függetlennek a hátában kell éreznie a nyomorgók sóvár tekintetét és számonkérését. A Kovács Imre-féle néma forradalom is zajlik, a tengődők szektásodása, alkohol-vallásba bukása, semmibe merevedése, és ehhez a függetleneknek eddig kevés szavuk volt. Sajnos nem háríthatjuk el az alulról jövő néma számonkérést. Kint, Erdélyben, ha nem tudjuk megfordítani, elvész két és félmillió magyar, idebent pedig kihullik az emberi létezésből hárommillió. És közben itt demokrácia lesz? Nem lesz. Egy olyan rothadt, népnúzó, mandarinvilág lehet ebből így, egy olyan önző, idegenszerű, kloákás élet, ami sokkal fertelmesebb lesz, mint amilyen a Kádár-rendszer utolsó szakasza volt.” A főszerkesztő azt felelte, hogy Csurka István a Hitel nélkülözhetetlen írója, publicistája volt. Nagyon jól fogadták ezt az írását, szinte vátesznek mondhatjuk Csurka Istvánt, aki leírta milyen lesz Magyarország 1994-ben, az MDF bukása után. A vazallus elit kártékony, el kellett volna őket zavarni – hirdette Csurka, és igaza volt.

A RETÖRKI-nek a kiváló kötetei eljutnak-e iskolákba, könyvtárakba? –kérdtük Bíró Zoltántól. „Törekszünk rá, de mindez nehezen megy. A két ok: nehezen megy a terjesztés, a másik pedig anyagi jellegű. Így is sokkal több helyre eljutnak a kiadványaink, mint ahogy gondolnánk.”

A főszerkesztő beszélt a lap körüli botrányokról is. Az első Püski Sándor körül bontakozott ki. Drucker Tibor rátámadt írásban a Hitelre, hogy olyan ember szerepel a szerkesztőséget támogatók között, aki korábban a tisztaeszlári pernek olyan kiadványát adta ki, amely Drucker szerint antiszemita kötet. Azt követelték, hogy a szerkesztőség határolódjon el Püskitől. Bíró Zoltán szerelte le a támadókat szikár, határozott és nagyon pontos publicisztikával. Drucker támadásának nem lett nagyobb következménye, de Csoóri Sándor Nappali Holdjának már igen. Ebben az esszében felsorolja zsidó származású barátait is, és leírja: „természetesen mindig voltak és lesznek Szerb Antalok, Radnótiak, Sárközi Györgyök, Vas Istvánok, Harag Györgyök, Orbán Ottók, Konrád Györgyök, Faludy Györgyök és Zala Tamások, de ahogy manapság egyre határozottabban érződik, fordított asszimilációs törekvések mutatkoznak az országban: a szabadelvű magyar zsidóság kívánja stílusban és gondolatilag „asszimilálni” a magyarságot. Ehhez olyan parlamenti dobbantót ácsolhatott magának, amelyet eddig még nem ácsolhatott soha.” Erre 318 reflexió érkezett. És jöttek az antiszemita vádak. Rögtön Esterházy Péter és Nadas Péter felszólította a Hitelt, hogy Csoóri nem publikálhat többé a lapban. „Ha a

Bíró Zoltán: A kultúrharc nem új keletű

Írta: Administrator

2018. november 12. hétfő, 19:58 -

---

liberalizmus náluk eddig tart –és ezt le is írtam, akkor köszönjük az eddigi együttműködésüket. Mások pedig megriadtak attól, hogy nehogy őket is lefasztyázzák, ezért távoztak. Nem bánom, hogy így történt. Természetesen véglegesen nem zárult le sem a Püski-, sem a Csoóri-ügy. Ez is bizonyítja, hogy a kultúrharc nem új keletű.”

A RETÖRKI tehát ezzel a kötettel és a honlappal köszöntette a 30. éves, „születésnapos” Hitelt.

(Fotón: Jónás Róbert szerkesztő, a RETÖRKI levéltári munkatársa, Házi Balázs levéltáros, Dr. Bíró Zoltán a RETÖRKI főigazgatója, Dippold Pál a RETÖRKI külsős munkatársa.)

Medveczky Attila